# Nr 51

## Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av motioner angående det statliga utredningsväsendet.

### Motionerna

I motionen 1974:263 av herr Sellgren m. fl. (fp) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att en populärversion med för- och motargument avseende de förslag som framförts i vissa större statliga utredningar utges i samband med offentliggörande så att bättre förutsättningar skapas för en bred allmän debatt".

Mot bakgrund av bl. a. den debatt som uppkom om grundlagsförslaget strax innan det vilande förslaget skulle slutligen behandlas av riksdagen ifrågasätts i motionen det sätt på vilket information om statliga utredningar förs ut till allmänheten. I motionen framförs därför tanken att beträffande statliga utredningar av principiell betydelse för allmänheten skulle – samtidigt med remisser till myndigheter, intresseorganisationer m. fl. – utges en populärversion av utredningen med en så neutral presentation av materialet som möjligt. Härigenom skulle, anförs det, debatten stimuleras att komma i gång i ett tidigare skede då reella möjligheter fortfarande finns att påverka besluten. Ett liknande förfarande skulle enligt motionen även kunna prövas på det kommunala planet.

I motionen 1974:923 av fröken Eliasson (c) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär åtgärder i informationshöjande syfte med avseende på den offentliga utredningsverksamheten i enlighet med vad som anförs i motionen, att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om behovet av en lågprisinriktning i fråga om offentliga utredningsbetänkanden, samt att motionen överlämnas till riksdagens informationsutredning för beaktande".

I motionen framhålls, att riksdagens utåtriktade information måste omfatta inte bara redan fattade riksdagsbeslut utan också information om frågor som på grund av utredningsförslag eller dylikt kan väntas föreläggas riksdagen. Över huvud taget bör enligt motionen informationen till allmänheten om den statliga utredningsverksamheten förstärkas. Bl. a. pekas på möjligheten att distribuera kortfattad och enkel information om den statliga utredningsverksamheten till alla hushåll. Vidare ifrågasätts om inte betänkanden från statliga utredningar i allmänhet kunde göras mera lättillgängliga så att betänkandenas informationsvärde därigenom ökas. Det framhålls därvid att även prisnivån på betänkandena är en faktor som verkar infor-

mationshindrande och att det därför är angeläget att sträva efter att sänka försäljningspriset.

I motionen 1974:928 av herr Karlsson i Mariefred m. fl. (c) hemställs "att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär åtgärder för att vid framläggande av utredningar, som kan väntas vara av större intresse, i samarbete mellan utredningsorganet och företrädare för studieorganisationerna, t. ex. Folkbildningsförbundet, framtas studiemateriel, vilket kan föreligga vid utredningens publicering".

I motionen framhålls den utomordentliga betydelse olika studieorganisationer har för att ge saklig information om utredningsförslag. En rad missuppfattningar och förhastade ställningstaganden bör enligt vad som anförs i motionen kunna undvikas genom att frågeställningarna i studieform förs ut till en bredare opinion. Det påpekas i motionen, att en rad frågor inför framtiden kräver inte bara en djuplodande analys av problemen utan också ett omfattande engagemang från en bred medborgaropinion. Som exempel på sådana frågor anges energifrågan, näringspolitiken och frågan om levnadsstandarden och dess innehåll. Enligt motionen föreligger det behov av färdigt studiematerial redan i anslutning till publiceringen av framlagda betänkanden och det är därför lämpligt att till vissa utredningar i slutskedet knyta vuxenpedagogisk expertis för att utarbeta på betänkandena byggda sammanfattningar och studieplaner.

**Tillgänglig information om utredningsväsendet m. m.**

I *Post- och Inrikes Tidningar* publiceras fortlöpande konseljbeslut beträffande tillkallade utredningar och direktiven för dessa. Vidare lämnas i den i början av varje riksdag utkommande *riksdagsberättelsen* en redogörelse för utredningsväsendet med uppgifter om direktiv, sammansättning, arbetsläge m. m. beträffande kommittéer som tillkallats av Kungl. Maj:t. Av riksdagsberättelsen framgår vidare vilka betänkanden som under året avgetts av kommittéer eller upprättats inom departement. Beträffande sistnämnda utredningsverksamhet, de s. k. departementsutredningarna, genom exempelvis interdepartementala arbetsgrupper, innehåller riksdagsberättelsen däremot ej uppgifter om direktiv eller arbetsgruppernas sammansättning.

Sedan länge föreligger en förteckning över svenska statens tryckta publikationer, benämnd *Årsbibliografi över Sveriges offentliga publikationer*, som ges ut av riksdagsbiblioteket. Från riksdagsbiblioteket redovisas också utkomna publikationer löpande genom särskilda *listor* som är avsedda att komma ut en gång i veckan. Genom statsrådsberedningens försorg utsänds *fortlöpande förteckningar* över utkomna betänkanden. Dessa förteckningar innehåller också uppgifter om utredningsdirektiv, förändringar i kommittéers sammansättningar m. m. I den statliga publikationen *Departementsnytt – Faktasamling i samhällsfrågor*, utgiven genom kanslihusets försorg, förekom-

mer också en redovisning av utredningsdirektiv, kommittébetänkanden och departementspromemorior i sammanfattning eller i notisform.

Sedan 1971 finns en särskild statlig *nämnd för samhällsinformation*. Nämnden har enligt sin instruktion (1971:509) till uppgift bl. a. att verka för samordning av de statliga organens informationsinsatser "med utgångspunkt i individens samlade informationsbehov och i syfte att samhällets resurser för informationsverksamhet utnyttjas effektivt". Nämndens verksamhet redovisas i en särskild tidskrift "NSI-nytt". Bland informationsämnen under året kan nämnas vapenlagen, datalagen, lagen om förenklad rättegång, tvistemål om mindre värden, den nya förskolereformen, konsumentköplagen och bilbälteslagen. Informationen har skett genom annonsering, TV-spots, radiotrailers, invandrarinformation, konferenser m. fl. former. Det har också förekommit att utredningsbetänkande legat till grund för information. Sålunda föranledde invandrarutredningens huvudbetänkande nämnden att *meddela information i form av annonser i invandrartidningar*.

Det finns fr. o. m. den 1 juli 1972 tio av staten godkända *studieförbund*, av vilka de flesta har anknytning till någon folkrörelse. Samtliga dessa förbund har bildat ett gemensamt samarbetsorgan, Folkbildningsförbundet, som i stor utsträckning anlitas som remissorgan beträffande offentliga utredningar av olika slag. Inom studieförbunden är studiecirkelverksamheten den helt dominerande arbetsformen. Denna verksamhet utformas efter de studerandes uttalade behov och varje enskilt förbunds allmänna målsättning. Gemensamt för alla förbund är en strävan att medverka till väsentlig information och utbildning inom olika avsnitt av samhället. Som exempel på ämnen för kursverksamhet kan nämnas den nya skolan, kulturpolitiken, miljöfrågan, narkotikaproblemet, invandrarnas situation, etc. Flera förbund lägger stor vikt vid fackliga, sociala och ekonomiska studier. Studiematerialet bygger i stor utsträckning på aktuella offentliga utredningar.

Riksdagen har i år behandlat riksdagens informationsutrednings betänkande *Riksdagens utåtriktade information*. För information till massmedia har därvid beslutats om inrättandet av ett särskilt organ – riksdagens informationstjänst – vars uppgift främst skall vara att ta fram material och ge hänvisning till lämpliga kontakter för vidare information. Organet är främst tänkt för landsortspressen och annan press som inte har egen riksdagsreporter. När det gäller information med sikte på alla medborgare har beslutats om en försöksverksamhet med regelbunden informationsannonsering i dagspressen. Även möjligheterna för riksdagen att i radio och TV sända särskilda informationsprogram skall enligt riksdagens beslut undersökas. Vidare har fattats beslut om inrättandet av en särskild informationstjänst för allmänheten med uppgift att svara på frågor om riksdagen och riksdagsarbetet. Beträffande planerad verksamhet i övrigt i syfte att öka informationen om riksdagsarbetet hänvisas till utskottets betänkande över informationsutredningens förslag (KU 1974:19).

En inom statsrådsberedningen utarbetad promemoria angående *informationsaspekten i propositionsarbetet m. m.* har som *bilaga* fogats till betänkandet.

**Frågans behandling vid 1973 års riksdag**

I anledning av motioner till 1973 års riksdag rörande det statliga utredningsväsendet framhöll utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1973:44) vikten av att information lämnas om pågående utredningar. Enligt utskottet borde det vara möjligt att öka insatserna på detta område. Utskottet erinrade därvid om att nämnden för samhällsinformation har till uppgift att verka för samordning av de statliga organens informationsinsatser. Utskottet bedömde det vidare som värdefullt om utredningarna i större utsträckning än hittills kunde utge diskussionspromemorior, faktamaterial m. m. under utredningsarbetets gång. Härigenom skulle enligt utskottet den allmänna debatten främjas och utredningarna tillföras ytterligare material för sina ställningstaganden. Vad gäller studieförbundens verksamhet ansåg utskottet att dessa var bäst skickade att utarbeta studiematerial som hämtades från offentliga utredningar. Enligt utskottet var det självfallet av stor betydelse att utredningarna i görligaste mån tillhandahöll sådant faktamaterial som kunde utlämnas och att detta skedde på ett så tidigt stadium som möjligt under utredningsarbetet.

**Utskottet**

Motionerna tar sikte på möjligheterna att öka informationen om det offentliga utredningsväsendet. I detta syfte föreslås i motionen 1974:263 att vissa större utredningar ges ut i populärversion. Motionen 1974:923 anvisar olika vägar att bredda informationen, t. ex. genom att utdela kortfattade informationsbroschyrer till alla hushåll och genom att utforma betänkandena på ett mera lättillgängligt sätt och att sänka försäljningspriset. Enligt motionen bör riksdagens utåtriktade information omfatta inte bara redan fattade beslut utan också frågor som bl. a. på grund av utredningsförslag kan väntas föreläggas riksdagen. I motionen 1974:928 framhålles angelägenheten av att det, samtidigt som en utredning publiceras, föreligger studiematerial om utredningen, utarbetad i samråd mellan representanter för utredningen och för studieorganisationerna.

Det offentliga utredningsväsendet är av utomordentlig betydelse för statsmakternas beslut i olika frågor. Enligt utskottet är det självfallet av största vikt att utredningsmaterial och reformförslag före beslutsfattandet varit föremål för bedömning inte bara av olika remissorgan utan också i den allmänna debatten. Det kan i sammanhanget nämnas, att utskottet i samband

med sin granskning av regeringsärendenas handläggning vid åtskilliga tillfällen behandlat utrednings- och remissväsendet. Utskottet har för avsikt att återkomma till hithörande spörsmål i samband med denna granskning och därvid företa en kartläggning av utrednings- och remissväsendet.

Motionerna berör informationsaspekten. Utskottet delar motionärernas syn på vikten av att de offentliga utredningarna utformas och offentliggörs på ett sätt som underlättar allmänhetens information och därmed stimulerar den offentliga debatten. Detta kan bl. a. ske genom utgivning av sammanfattningar och populärversioner.

Informationsproblemet har under senare år i hög grad uppmärksammats och föranlett en rad åtgärder, ägnade att tillgodose allmänhetens berättigade krav på information om samhällsutvecklingen. Som utskottet anförde förra året (KU 1973:44) är det värdefullt om insatserna för att förbättra medborgarnas information om utredningsväsendet kan ytterligare ökas. Med hänsyn till det intresse som allmänt ägnas informationsfrågorna torde det kunna förutsättas att informationsaspekten och även sådana frågor som möjligheterna att på lättillgängligt och icke kostnadskrävande sätt få del av olika utredningsförslag i hög grad kommer att beaktas. Enligt utskottet torde någon särskild åtgärd från riksdagens sida inte vara erforderlig med anledning av motionerna 1974:263 och 1974:923.

Vad gäller motionen 1974:928 vill utskottet hänvisa till sina uttalanden i förra årets betänkande att studieförbunden själva är bäst skickade att utarbeta studiematerial från offentliga utredningar men att det självfallet är av stor betydelse att utredningarna i görligaste mån tillhandahåller sådant faktamaterial som kan utlämnas och att detta sker på ett så tidigt stadium som möjligt av utredningsarbetet.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionerna 1974:263, 1974:923 och 1974:928.

Stockholm den 29 oktober 1974

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

*Närvarande:* herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (c), Werner i Malmö (m), Sten Andersson i Stockholm (s), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Malung (s), Björck i Nässjö (m), Svensson i Eskilstuna (s), Jonnergård (c), Olsson i Edane (s), Molin (fp), Nordin (c), Gustavsson i Ängelholm* (s) och Berndtson (vpk).

* Ej närvarande vid justeringen.

STATSRÅDSBEREDNINGEN

*Bilaga*

Statssekreteraren

*1974-05-02*

Statssekreterarna, expeditionscheferna, chefen för UD:s administrativa avdelning och rättscheferna samt informationssekreterarna

*Informationsaspekten i propositionsarbetet och budgetarbetet*

Vid statssekreteraröverläggningen den 11 januari 1974 i Saltsjöbaden behandlades bl. a. en PM om förbättrad information om beslut som fattas av regering och riksdag. Därvid nåddes enighet om att informationsfrågan i fortsättningen borde ägnas större uppmärksamhet och bl. a. beaktas vid allt propositionsarbete.

Mot denna bakgrund får statsrådsberedningen meddela följande allmänna anvisningar.

1. Vid *utarbetande av proposition* skall övervägas behovet av särskilda informationsåtgärder i samband med att den reform propositionen avser är beslutad.
2. Bedöms större informationsinsatser nödvändiga bör *särskilda medel för detta ändamål begäras* i propositionen. Därvid bör anges arten och omfattningen av de planerade insatserna. Härigenom underlättas myndigheternas egen informationsplanering. Om möjligt bör vid departementsbehandlingen samråd äga rum med berörda myndigheter.
3. Vid utarbetande av *direktiv till utredningar* bör informationsfrågan tas upp till övervägande. Kan det förutses att ett genomförande av utredningens blivande förslag kommer att göra det nödvändigt med mer betydande informationsinsatser bör det uppdras åt utredningen att dra upp riktlinjerna för dessa.
4. I samband med *budgetarbetet* varje höst bör inom varje departement en särskild genomgång ske av vilka insatser som är nödvändiga för att allmänt öka kännedomen om medborgarnas rättigheter och skyldigheter och om hur samhället fungerar.

5. Bedöms mera omfattande informationsinsatser bli nödvändiga bör kontakt tas med *Nämnden för samhällsinformation* på ett så tidigt stadium av departementsarbetet som möjligt.

Kontakt på statsrådsberedningen i hithörande frågor är pressekreteraren Pär Fagerström.

Med vänlig hälsning
Thage G. Peterson

GOTAB 74 8159 Stockholm 1974